

Els manuscrits de les Germanes de la Caritat de Sant Vicenç de Paül de Porto Cristo

Maria del Pilar Castor Binimelis, Gloria Gallego Caminero¹

Els manuscrits i les monges

Aquest text pretén fer noves aportacions a la història de les Germanes de la Caritat de Sant Vicenç de Paül de Porto Cristo des de la seva fundació fins a la meitat del segle XX.

Per això, hem analitzat els manuscrits escrits per les mateixes monges d'aquest convent. Es tracta de 3 quaderns que es conserven a l'arxiu central de les GCSVP a Son Roca, Palma.

A més, hem completat la informació que ens proporcionen aquests textos amb bibliografia, premsa i documents d'arxiu.

Aquests "diaris" estan escrits a 3 llibretes a dues cares, per diferents mans, tots són en castellà i no duen cap firma ni senyal que permeti identificar la religiosa que els va escriure. Els seus títols són: *Crónica de los hechos mas notables ocurridos en esta Comunidad de Porto Cristo*; *Crónica de los hechos ocurridos en esta casa de Porto Cristo. Año 1936*, i *Crónica anys 1936-1949. Porto Cristo*.

Ens detallen el dia a dia de la Comunitat i els esdeveniments més significatius que alteraven la seva vida quotidiana. Són significatius perquè completen la documentació oficial de la congregació com regles de vida, llibres de cúria o correspondència.

Les GCSVP són les de major antiguitat a Manacor i Mallorca i l'única congregació religiosa de Porto Cristo. A Manacor les trobam a l'Hospital des de 1850 i al carrer de n'Olesa des de 1846; aquest convent fou el segon d'aquestes

---

¹ Professora col·laboradora honorífica del Departament d'Infermeria i Fisioteràpia de la Universitat de les Illes Balears (UIB). Membre del Grup Febe i del Grup GIHS.

característiques fundat a les Balears i un dels primers a Espanya. El 1939 obren un tercer convent a Son Macià.

Als anys estudiats crida l'atenció la gran mobilitat de les germanes:

- a altres convents per practicar exercicis espirituals, per ajudar altres comunitats o de visita,
- a Manacor o a Ciutat per realitzar compres,
- i visites a familiars, sobretot a pares i germans malalts per atendre'ls. Hem de pensar que l'organització tenia una política basada en l'allunyament de les professes envers les seves famílies; per tant, totes les germanes del convent de Porto Cristo eren nascudes a altres llocs.

La congregació de les GCSVP té com a perfil d'acció la vida apostòlica, una opció que aposta per un nou paper social de la dona religiosa, més enllà de les parets dels convents de clausura. Destaca per la doble dedicació docent i sociosanitària i, sobretot, per la freqüència i intensitat de l'atenció que les religioses presten domicili a domicili.²

Per això, hem de destacar la seva relació amb la població portenya: el convent s'hi instal·là com a casa sanatòria. El 1935 s'esmenta l'estadística de malalts atesos durant el primer semestre, però aquestes dades tan interessants no tornen a aparèixer fins al 1944.

La tasca docent és més present als escrits: es fa referència a la data d'inici dels cursos escolars i a la de les vacances, a les excursions i a altres activitats realitzades amb l'alumnat. En aquest aspecte observem que la formació religiosa és molt important i les alumnes participen de les diferents festes religioses de l'any: festa del Sagrat Cor de Jesús, festa de la Verge Miraculosa, dijous llarder... Moltes d'aquestes festes consisteixen en una missa de comunió per als nins i nines de l'escola i en xerrades del reverend o d'altres religiosos als al·lots.

La festa de Sant Vicenç de Paül, que celebren dins el mes de juliol (no hi ha un dia fix), és una de les festes que descriuen amb més detall. Després de tots els actes religiosos feien una festa i entregaven premis als millors estudiants.

Des dels inicis les germanes practicaven retir espiritual un cop al mes.

A partir dels manuscrits podem distingir diverses etapes a la història del convent:

- Els primers anys, 1916-1926.
- Consolidació de la congregació, 1926-1935.

---

2 GALLEGO, Gloria; Castor, Maria del Pilar [et al.] (2013). «Atenció d'infermeria de les Germanes de la Caritat de Sant Vicenç de Paül (GCSVP) a la població de Manacor». A: *VII Jornades d'Estudis Locals de Manacor: Manacor. Art i Societat*. Manacor: Ajuntament de Manacor. p.119 p. 279-292.

- Desembarcament dels republicans, 1936.
- Guerra Civil i postguerra, 1937-1949.

Els primers anys del convent: 1916-1926

La Colònia del Carme nasqué com a colònia agrícola el 1888 i es desenvolupà com a nucli urbà els primers anys del segle XX.

Els inicis de les Germanes de la Caritat a Porto Cristo va lligat als inicis de l'església en aquesta localitat. El 1913 es consagrà la nova església filial de la parròquia de la Mare de Déu dels Dolors i mossèn Manel Soto Galmés en fou anomenat vicari in capite. El 24 d'octubre d'aquest mateix any el vicari general Antoni Maria Alcover, a instàncies del Sr. Joan Amer Servera -a qui l'unia una amistat entre famílies-, autoritzà l'establiment de tres germanes de la Caritat al carrer de la Concepció de Porto Cristo. Aquest permís es donà amb la condició que no tingués caràcter de fundació, sinó de **casa sanitària**.³

Però segons Moratille⁴, l'obligació de crear una escola prevista a la Llei de colonització i les penúries econòmiques de l'Ajuntament obligaren la iniciativa privada a suplir les mancances de l'administració local. Així, el gran mecenes de Porto Cristo, Joan Amer, sol·licità i obtingué, per mediació de Mn. Alcover, el beneplàcit del bisbe perquè les Germanes de la Caritat poguessin crear una escoleta. Amer llogà una casa a Bernat Pujades al carrer de la Concepció, la qual moblà i així tres germanes començaren la seva tasca educativa. Després, les Germanes passaren a una casa del senyor Antoni Ochogavía, al carrer d'en Colom, cantonada amb la plaça del Carme.

Segons la Crònica⁵, la casa del carrer de la Concepció fou cedida de forma temporal pel Sr. Bernat Pujades i les primeres germanes foren sor Maria de los Ángeles Cañellas, sor Maria de la Anunciación Cerdá i sor Maria de Montesión Mora. Prest es llogà una casa al Sr. Antonio Ochogavía, el lloguer de la qual era pagat a mitges entre Antoni Maria Alcover i la comunitat de Manacor.

Finalment, el Sr. Llorenç Caldentey cedí un solar per a construir el convent devora la futura església, a la illeta que actualment formen els carrers Monges, Ecònom Pere Gelabert, Germans Pinzón i Marina. Les obres foren pagades amb fons diocesans, gràcies al vicari capitular, Mn. Alcover, el qual beneí la casa una vegada acabades les obres.

3 Crònica de los hechos mas notables ocurridos en esta Comunidad de Porto Cristo, p. 1.

4 MORATILLE, Joan [2013]. Porto Cristo entre ahir i demà, p. 52.

5 Crònica..., p. 1-2.

La construcció d'aquest edifici sense llicència fou denunciada davant el Ple de l'Ajuntament pel regidor Antoni Amer⁶, a causa del perjudici que suposava per al concessionari de l'arbitri sobre llicències de construcció.

La primera superiora del convent fou sor Maria Rosa Miquel, que exercí el càrrec de 1916 fins al 18 de juny de 1918, quan sor Antonia Brunet la substituí. Durant els següents anys la *Crònica* esmenta els següents moviments a la Comunitat:

27/01/1918 s'incorporà a la comunitat sor Mariana M. del Carmen.

04/08/1918 sor Indalecia Sueca és traslladada a Manacor.

14/08/1918 passà a Porto Cristo sor Fulgencia Ballester.

21/08/1919 sor Juana de la Trinidad és traslladada a Sencelles i és reemplaçada per sor Teodora Riera Basa.

10/04/1920 entrà sor Francisca Javier Pons Serra.

20/04/1920 és traslladada sor Felícia Riera.

10/09/1920 sor Mariana M. del Carmen és traslladada a Sant Joan.

11/09/1920 vengué sor Catalina de Santa Cándida Ballester.

18/06/1921 la superiora sor Antonia Brunet és traslladada i començà a dirigir la comunitat sor Catalina de Santa Cándida Ballester.

24/04/1923 sor Monserrate Catalina de Jesús Llinás.

26/04/1923 és traslladada a Pollença sor Margarita de Santa Leocadia.

Una vegada acabat el trienni de superiora, sor Catalina de Santa Cándida Ballester fou rellevada per sor Teodora Riera.

---

6 *Llibre d'actes del Ple* (sessió 01/02/1916). AMM, 724/4, p.127.

TUGORES, Antoni (2004). *El batle Antoni Amer "Garanya" 1882-1936: la història robada*. Palma: Documenta Balear, p. 56.

El 1924 al carrer de les Monges número 3 hi havia 5 germanes empadronades:

Nom	Data naixement	Sap llegir i escriure	Natural	Professió	Renda, sou anual o jornal diari/ptes.	Temps que resideix al municipi	Classif.
Catalina Ballester sor Catalina Sta. Cándida	08/02/1886	Si	Llucmajor	Religiosa	1.800	4 anys	C.F. Veïnat
Antonia Riera sor Teodora	12/10/1876	Si	St. Llorenç	Religiosa	1.800	8 anys	Veïnat
Antonia Ballester sor Fulgència	15/08/1879	Si	Porreres	Religiosa	1.800	16 anys	Veïnat
Francina Pons sor Francisca Javier	Desembre 1886	Si	Manacor	Religiosa	1.800	7 anys	Veïnat
Monserrata Llinàs sor Monserrata	Juliol 1903	Si	Artà	Religiosa	1.800	2 anys	Domiciliada

Elaboració pròpia a partir del padró d'habitants de 1924.⁷

Durant aquests anys les germanes s'encarregaren de l'escoleta dels nins fins a 3 anys. El 1917 el regidor Antoni Amer sol·licità la creació d'una escola a la Colònia del Carme,⁸ la qual no es materialitzà fins que el 1923 s'acordà llogar una casa per a tal fi.

Pel que fa a l'activitat com a casa-sanatori, sabem que diferents germanes de Palma i altres comunitats hi passaven temporades per motius de salut; hem de tenir en compte que Porto Cristo era un balneari punter per a la seva època, durant els anys 20.⁹ Però aquesta tasca assistencial també és practicada envers la població portenya, tal com demostra l'agraïment del Ple municipal a les monges per la seva tasca de

assistència de enfermos que como es de todos sabido prestan gratuitamente y con la mayor buena voluntad.¹⁰

A més, el 1921 el batle donà comptes al Ple de la creació d'una farmaciola

⁷ *Padró d'habitants* (1924). AMM, 873/2, p. 363.

⁸ *Llibre d'actes del Ple* (sessió 09/10/1917). AMM, 725/2, p. 18v.

⁹ MORATILLE, Joan [2013]. *Íbid*, p. 55-56.

¹⁰ *Llibre d'actes del Ple* (sessió 12/11/1918). AMM, 725/4, p. 53.

a la Colònia del Carme, que s'instal·laria a ca ses monges.¹¹

La narració de 1926 acaba amb “Algunos datos interesantes para esta crónica”, que consisteix en una llista de donacions per ajudar a acabar la casa-convent:

400 ptes. de sor Felicia Riera; 700 ptes. de Maria Roma; 125 ptes., dos angelets per al sagrari i una casulla blanca de Pedro Muntaner, prevere; 50 ptes. de Jerònima Munar; 50 ptes., 18 cadires, una taula, un llit i 12 quadres per part d'Àngela Amer; Gabriel Brunet, d'Artà: 12 llençols, 3 mantes de llana, 6 cadires, una raconera per a la infermeria, una escala de fusta i un reclinador per a la capella; la comunitat de Sant Llorenç, un sagrari; la reverenda mare, un copó; Francisco de Can Cunias: les portes de la capella, les de l'entrada i les que comuniquen les habitacions de les germanes amb la sala de l'escola.

Consolidació de la congregació: 1927-1935

A partir de 1927 els manuscrits canvien de format i la narració adopta un format de diari per anys, mesos i dies.

Foren nombroses les donacions i les obres fetes al convent. Hem de destacar la subvenció de 150 pessetes semestrals que l'Ajuntament pagava a les germanes.

El novembre de cada any rebien la visita de la reverenda mare superiora de Palma.

A partir del 1928 augmentaren significativament els donatius, fins al 1933 sumaren més de 2.100 pessetes. Entre els donants més significatius podem destacar Joan March (500 ptes. el 1928) i moltes dones: Maria Núñez -la senyora del registrador-, Maria Ivars, Margarita Bonet, Pola Llull, Maria Bonet de Osorio, Àngela Amer...

També rebien regals dels veïnats: el 15 de juliol de 1934 per la festa de Sant Vicenç

[...] el vecindario se portó muy bien tanto en comestibles, resfresco, pastas dulces y dinero nos trajeron en bastante cantidad. De la fonda Perelló nos trajeron la comida hecha que fue suficiente para todos.

Millores al convent: el juny de 1929 s'hi instal·là l'electricitat i el desembre començaren les obres de la bugaderia a la part baixa del jardí.

El 1930 anotaren la donació de 290 ptes. de l'amo en Jaume Menday i la

---

11 *Llibre d'actes del Ple* (sessió 16/08/1921). AMM, 726/2, p. 21.

seva esposa i de 100 ptes. de Jerònia Munar per a la construcció de la nova capella.

El 14 d'abril de 1931 es pagà una factura al fuster de 90 ptes. per dues raconeres vidrieres.

L'11 de setembre de 1934 es féu un sostre nou a l'escola de pàrvuls i es reformaren els excusats dels nins i les nines.

Moviment de germanes: durant aquest període trobam fins a 14 moviments de germanes. Destacarem els de les superiores:

22/06/1927 la superiora sor Catalina de Santa Cándida fou traslladada.

23/06/1927 sor Dominica Genovard vengué a regir la comunitat.

19/06/1930 sor Dominica Genovard fou reelegida com a mare superiora.

10/07/1933 la mare superiora fou destinada a regir la comunitat de Sencelles, mentre que sor Isabel de Jesús fou destinada a Inca com a superiora.

13/07/1933 vengué la nova superiora des de Sant Joan.

La comunitat augmentà a set religioses, les quals estaven empadronades al carrer de les Monges, núm. 5:

Nom	Data de naixement	Sap llegir i escriure	Natural	Professió	Renda, sou anual o jornal diari/ptes.	Temps que resideix al municipi	Classif.
Dominica Genovart Coll	1879	Sí	Inca	Religiosa		3 anys	Veïnat
Isabel Mestre Bennàser	1899	Sí	Felanitx	Religiosa		3 anys	
Teodora Riera Bauçà	1879	Sí	St. Llorenç	Religiosa		10 anys	
Fulgència Ballester Salleres	1880	Sí	Porreres	Religiosa		10 anys	
Francisca Pons Serra	1886	Sí	Sencelles	Religiosa		1? any	
Bàrbara Mayol Mayol	1900	Sí	Fornalutx	Religiosa		6 mesos	
Margarita Prohens Barceló	1896	Sí	Felanitx	Religiosa		2 anys	

Elaboració pròpia a partir del padró d'habitants de 1930.¹²

¹² Padró d'habitants (1930). AMM, 877/2, p. 342.

Educació: les plaguetes indiquen els dies d'inici i acabament de les classes, els quals variaven segons la calor o la salut de les mestres.

El gener de 1928 començaren les obres d'ampliació de l'escola de pàrvuls. En aquest sentit l'Ajuntament, a més de la subvenció semestral, pagà 100 pessetes i regalà portes, persianes, taulons i bigues.

Aquest mateix any

el Municipio acuerda construir con el auxilio del Estado un edificio destinado a un grupo escolar de dos grados en Porto Cristo, por ser así absolutamente necesario para el servicio de la enseñanza pública...¹³

Durant aquests anys les germanes anotaven que les classes començaven o es reobrien amb bastant quantitat de nins i nines, però en cap cas s'esmenta el nombre d'alumnes atesos.

Aquesta és la narració de la celebració de la festa de les Verges (21 d'octubre) amb les alumnes de l'escola el 1929: després de la missa i del berenar partiren cap a s'Illot.

[...] Pasan el día entre cantos, juegos y saltos divirtiéndose modestamente. A la caída de la tarde se juntan todos y luego de pedir la bendición a la Excma Virgen por medio del santo rosario partimos dando gracias a Dios por habernos librado de desgracias y solo antes de la llegada los ángeles nos rocian con una ligera lluvia.

Altres anys anaren a cala Anguila o a cala Morlanda.

Sanitat: el 25 de març de 1932 morí Sor Fulgencia Ballester, de 53 anys d'edat, a causa d'una nefritis crònica que li començà quan atenia pobres i malalts a l'hospital de Manacor. Aquesta anotació és una prova del risc que corrien les germanes durant la pràctica de la infermeria.

L'estadística que tenim dels malalts atesos durant el primer semestre de 1935 permet quantificar la magnitud de l'atenció a domicili que de forma continuada prestaven les religioses:

Any	No contagiosos	Contagiosos	Resultat
01/01/1935-30/06/1935	94 Serveis de dia: 1.420 Serveis de nit: 69	11 Serveis de dia: 618 Serveis de nit: 35	- Curats: 99 - Sagramentats: 1 - Morts: 1

A part d'atendre els malalts, també realitzaven tasques de prevenció: el maig de 1929 tres metges vacunaren els nins i nines de l'escola (no s'indica de quina malaltia).

¹³ *Llibre d'actes del Ple* (sessió 17/01/1928). AMM, 726/5, p. 56-56v.

A part de les dades assistencials i dels moviments de les religioses, a partir de 1931 i sobretot durant el 1935, trobam algunes anotacions referides a l'anticlericalisme percebut per les germanes:

20/08/1931 Por disposición de la Rvda. M. S. General pasa Sor Fulgencia a Porreras

su pueblo natal para que permanezca allí una temporadita por ir muy mal las cosas de gobierno en lo que toca a la religión, por estar así cerca de su familia si algo ocurriera a causa del gobierno republicano.

01/05/1935 no hi hagué classe perquè era 1r de maig,

[...] si bien en nada se conoce por este quieto caserío. Gracias a Dios.

22/08/1935 la Comunitat practicà el dia mensual de retir

[...] haga Dios nos aprovechemos de él para que sepamos entender el reinado de Sdo C. De Jesús por este puerto que a pesar de ser de Cristo pocos son los que le conocen y le amen hasta parece huyen de él y cabalmente porque no le conocen, pidamos a María nos ayude a la santificación de las almas.

1936 i el desembarcament

El 1936 és l'any més mogut de la història del convent: els tancaren l'escola i el 16 d'agost els republicans desembarcaren a Porto Cristo; aquest esdeveniment és narrat per les mateixes monges en una crònica apart.¹⁴

Educació: durant tot el primer semestre de l'any les germanes feren gestions a Palma per poder fer classes, de totes maneres no confiaven gaire a tenir èxit, tal com podem veure a la carta que reberen el 17 de maig de la Reverenda Mare Sor Alberta Nadal:

Habiéndonos enterado de que nos harán clausurar algunas de nuestras escuelas,..., le participo, que persona autorizada nos ha avisado, que si viene el Inspector, o el Alcalde comunicándoles tal orden procuren acatar su disposición sin ninguna resistencia diciendo: -Lo haremos por mandarlo así la Autoridad.

Nos aconseja el P. Visitador que si llega el caso nos pongamos de acuerdo con el Párroco para intensificar la enseñanza Catequística, fuera de las horas escolares.

Podemos tener guarderías de niños y niñas hasta la edad de 4 años y las niñas mayores de 14 para enseñar labores.

Procuren obrar con mucha prudencia con las personas estrañas, no hablando en contra de las disposiciones dadas.

El 12 de juny de 1936 els temors es confirmaven i rebien un ofici de la Secció o Consejo Local de 1ª Enseñanza de Manacor:

---

14 Crónica de los hechos ocurridos en esta casa de Porto Cristo. Año de 1936.

Sírvase Ud. clausurar el Colegio que dirige, hasta que reciba la debida autorización para funcionar, debiéndome dar cuenta de haber cumplido esta orden- Viva U. muchos años- Manacor ocho de junio de 1936 –El Presidente –Antonio Pérez – Sra Directora del Colegio la “Estrella” –Porto Cristo

Como ya estaban las clases en sus ejercicios nada se les comunicó a las niñas hasta después de la explicación, que se procuró fuera esta como una especie de recopilación de lo que se les había enseñado e instruido sobre la religión.

[...] Al pasar los grupos de niñas por las calles hechas unas Magdalenas llamaron la atención del vecindario el que al enterarse del hecho todo en masa se alzó protestando como no estaban conforme y acudieron a la casa del Alcalde (de esta) y hasta le amenazaron el que se excusó diciendo que él no sabía nada pero que iría a Manacor para averiguarlo, a lo que le contestaron que si no lo arreglaba no viniera [...]

Nuestra casa se convirtió en un punto de romería [...], también vino una comisión fascista diciendo que a la mañana siguiente se abrieran las clases y que no temiéramos que no pasaría nada a los que nos negamos por lo que pudiera ocurrir [...]

Vino también el citado Alcalde quien después de muchas diligencias obtuvo la revocación siendo ya las diez [...] Como ya era tarde al comunicarnos la orden de voler a abrir, muy de mañana partieron unos fascistas en bicicleta por los alrededores para notificar a las familias del campo que ya no estaba clausurada la escuela [...]

A las ocho del día 14 al abrir la escuela quedamos sorprendidas, encontramos la calle llena no sólo de niñas si que también las madres que las acompañaban y varios grupos de hombres para defendernos si pasaba algo.

Augment de la tensió política:

El 19 de juliol celebraren la festa de Sant Vicenç, després de les funcions religioses i dels premis a les nines pel final de curs es donà la festa per acabada “[...] pues las circunstancias (políticas) así nos lo aconsejaba la prudencia”.

Aquest primer diari acaba amb una anotació de 16 d’agost sobre la vinguda dels “rojos” i amb un full de quadern amb l’estat de comptes de les destrosses produïdes durant la “venida de los marxistas”:

Por el destrozo causado en el interior de la capilla con el de una imagen de S. Vicente de Paul cuyo valor de unas	350 ptas.
Cuatro cuadros por unas	40 “
Dos mesitas credencia	21
La mesa y palis	35
Cuatro columnas con sus ánforas	35’00
Un esterjido? cristal	15’00
Cristal del ventanal, sacras?, manteles y otros objetos por unas	<u>90’00</u>
	585’00

De la casa:	
Por seis hábitos y prendas que lo forman	80'00 “
Ropa de cama, mantas salas, pañuelos de bolsillo y de lio, tijeras y prendas diferentes de vestir, tres relojitos bolsillo, un despertador y uno de pared muy estropeado, una cruz de oro de filigrana, dos botonadas de oro una y otra de plata	857'00
2 cristos	<u>40</u>
	897'00
De la escuela:	
Diez colecciones de cromos de Historia Sagrada por	25'00
Pinturas Dekra? y sus ingredientes	60'00
y pinturas al óleo	<u>15'00</u>
	100'00

Tal com hem comentat, el desembarcament de les tropes del capità Bayo és descrit amb molts detalls per les germanes:

Dia 16 d'agost a primera hora, mentre sentien els avions que volaven per damunt el convent, les germanes no s'aturaren de resar. En veure que moltes famílies fugien cap a fora vila, el vicari Antonio Soto -abans de partir escapat en cotxe cap a Son Carrió-, els donà la comunió per buidar el copó del sagrari.

Quan varen veure que uns homes col·locaven la bandera comunista al campanar de l'església, 4 germanes provaren de fugir, però les obligaren a tornar al convent. Segons la crònica entrà un gran grup per l'entrada de l'escola “con tal griterío que daban miedo, como también por sus caracteres feos, extraños y furibundos”. Varen començar a saquejar la casa, a fer-hi destrosses i a demanar “ostias, ostias, el cura, acciones, armas, a lo que contestamos no tenemos. Ya se verá...”. Els demanaren que es posassin roba de carrer i quan les germanes els digueren que no en tenien, els feren llevar les toques i posar-se un davantal.

Les traslladaren a l'hotel Perelló perquè no fossin molestades i les instal·laren a una habitació custodiades per dos sentinelles, els quals les tranquil·litzaren:

[...] nos decían que no nos pasaría nada, que pronto quedaría todo aquello arreglado, en dos horas quedaba el Puerto conquistado, luego irían a Mallorca. Manacor que creían sólo distaba 3 km y allá a las cuatro estarían en Mallorca (así llamaban a Palma) [...] y que nosotras seguramente nos quedaríamos de enfermeras allá en Barcelona [...]

Els varen dur panets amb sobrassada, cafè amb llet i brou. En augmentar els

tirotejos, les feren canviar d'habitació perquè estassin més segures.

L'endemà dematí les cridaren i els oferiren cuixot i pa per berenar, però elles només prengueren cafè amb llet condensada. A l'hotel hi havia 4 soldats, que no eren els mateixos del dia anterior. Aquests els tornaren a dir que no els passaria res.

Poc després entrà un soldat amb el crit de Viva España!, el qual va afusellar els ferits “reprochándoles el atrevimiento de venir a robarnos nuestra querida Mallorca” (les germanes no fan cap comentari sobre l'afusellament).

Els soldats les conduïren cap a les coves dels Hams, des d'on 6 de les monges partiren amb un camió cap a Manacor, la setena es refugià a la casa d'una família coneguda i hi arriba l'endemà.

La crònica enumera les 7 germanes presoneres: la mare superiora sor Dominga Calderón, sor Maria del Sagrado Corazón García, sor Antonia Brunet, sor Maria de los Reyes Romaguera, sor Francisca Javier Pons, sor Maria del Carmen i sor Maria de la Milagrosa Prohens.

Dia 18 les germanes anaren a veure les seves famílies. Tornaren el 10 de setembre i trobaren

todo destruido por un cañonazo que desde el vapor Jaime I llegó a nuestro edificio abriendo un boquete al lado izquierdo del frontispicio destruyendo, empezando por la capilla, refectorio, cocina y despensa, echando abajo los tabiques y cuanto encontró el proyectil, que se encontró bajo un ropero en el cuarto de las escalera o sea en la última dependencia del medio edificio.

De la capella faltava el Sant Crist i a sant Vicenç li faltava el cap, els bocins d'aquest sant foren recollits i depositats a la societat del Rosari pel comte Rossi. A la resta d'habitacions tot estava regirat i tirat pel terra.

Guerra Civil i postguerra, 1937-1949

El convent es reconstruí i tornà a la normalitat: el 5 d'octubre de 1936 es reobriren les classes. Per a aquesta reconstrucció reberen donacions d'altres convents (són destacables les 3.629,10 ptes. de la reverenda mare general i de la mare procuradora) i de gent del poble. El 3 d'agost de 1937 acabaren els picapedrers.

Segons els diaris, sembla com si la guerra acabàs el 1936. Les germanes tornaren a la rutina.

Les anotacions que apareixen són més reduïdes i no escriuen amb tanta freqüència com abans. Participaven de noves festes: festa de la raça, dia de José Antonio, entronització del Caudillo durant la seva visita a Mallorca el 16 de maig

de 1947, venguda del Sant Crist el 27 d'abril de 1939, de la Verge de Lluc...

Moviment de germanes: trobam anotats més de 40 moviments de germanes. Pel que fa a les superiores:

10/07/1939 la mare superiora fou traslladada a la Soledat, després d'haver complit 2 triennis.

11/07/1939 vengué la nova superiora des del Coll d'en Rebassa: sor Estefanía.

01/07/1942 la superiora sor Estefanía Bauzá fou traslladada a Sineu i substituïda per sor Bárbara de Consolación, procedent de Felanitx.

27/06/1945 la superiora sor Bárbara de Consolación acabà el seu mandat i passà a Palma.

28/06/1945 la substituï sor Emiliania Banús. Aquesta tornà a Palma després d'haver complit el temps assenyalat per ser superiora.

12/07/1948 sor Antonia Maria de Bonany Bou Català vengué com a nova superiora.

Durant aquests anys hi continuen empadronades 7 germanes:

Nom	Data naixement	Sap llegir i escriure	Natural	Professió	Renda, sou anual o jornal diari / ptes.	Temps que resideix al municipi	Classif.
Ana Bauçà Vila	29/03/1881	Sí	Pollença	Mare sup		1 any	Veïnat
Margarita Brunet Sancho	09/01/1885	Sí	Artà	Religiosa		3 anys	Veïnat
Coloma Romaguera Ballester	24/01/1872	Sí	Llucmajor	Religiosa		8 anys	Veïnat
Bàrbara Gelabert Mayol	30/08/1882?	Sí	Manacor	Religiosa		Sempre	Veïnat
Mariana Oliver Bennàssar	10/09/1901	Sí	Felanitx	Religiosa		7 anys	Veïnat
Margarita Prohens Barceló	17/10/1907	Sí	Felanitx	Religiosa		10 anys	Veïnat
Mercedes Bauçà Escanelles	28/06/1920	Sí	Palma	Religiosa		1 any	Domic

Elaboració pròpia a partir del padró d'habitants de 1940.¹⁵

15 Padró habitants (1940). AMM, 884/1, p. 519.

Nom	Data naixement	Sap llegir i escriure	Natural	Professió	Renda, sou anual o jornal diari / ptes.	Temps que resideix al munic	Classif
Bàrbara Morey Martí	25/06/1896	Si	St. Joan	Mare sup		2 anys	Veïnat
Joana Parera Femenies	10/04/1895	Si	Manacor	Religiosa		5 anys	Veïnat
Petra Amengual Ribas	08/09/1900	Si	Montuïri	Religiosa		13 anys	Veïnat
Coloma Romaguera Ballester	24/01/1876	Si	Llucmajor	Religiosa		13 anys	Veïnat
† Bàrbara Gelabert Mayol	30/08/1880	Si	Manacor	Religiosa		Sempre	Veïnat
Catalina Massanet Jaume	15/12/1918	Si	Artà	Religiosa		1 any	Veïnat
Magdalena Ladària Alorda	23/07/1910	Si	Binissalem	Religiosa		2 anys	Veïnat

Elaboració pròpia a partir del padró d'habitants de 1945.¹⁶

Com a esdeveniments més significatius d'aquests anys podem destacar la mort el 15 de gener de 1944 del reverend Manuel Soto, vicari in capite de l'església de Porto Cristo, i el nomenament el 3 de febrer d'aquest mateix any del nou vicari, el reverend Pedro Gelabert Terrassa, de tarannà més emprenedor i renovador.

El 8 de juny de 1945, durant la festa del Cor de Jesús, es beneí un sagrari de fusta tallat i daurat amb or amb crist de bronze, obra de l'escultor Sebastià Alcover. Fou apadrinat per Jaume Danús i esposa, que donaren 250 ptes. Abans, Margarita Bonet havia fet donació de 500 ptes. L'import total ascendí a 1.500 ptes.

El 1948 s'instal·là l'enllumenat elèctric a la capella.

El gener de 1949 construïren la voravia de l'escola perquè els nins no hi entrassin pols, ni fang. El cost total fou de 648 ptes.

El 25 d'agost de 1949 acaba el darrer diari, una font de caràcter local que, encara que no es continua, dia a dia, contribueix a conèixer l'activitat de les religioses i la història quotidiana de Porto Cristo.

¹⁶ Padró habitants (1945). AMM, 886/2, p. 515-516.

Tasca sanitària: També en aquest període les germanes continuen anotant les dades estadístiques dels serveis prestats a domicili, així com de les malalties dels pacients atesos, diferenciant entre contagiosos i no contagiosos. Dades que apareixen als diaris al final de cada any a partir de 1944:

Any	No Contagiosos	Contagiosos	Resultat
1944	172 Serveis de dia: 2.651 Serveis de nit: 47	51 (10 grip; 5 diftèria; 35 xarampió; 1 tisi) Serveis de dia: 589 Serveis de nit: 11	- Curats: 215 - Sagramentats: 5 - Morts: 4
1945	198 Serveis de dia: 2.757 Serveis de nit: 140	20 (3 grip; 2 diftèria; 14 tifus; 1 tisi) Serveis de dia: 748 Serveis de nit: 23	- Curats: 201 - Sagramentats: 5 - Morts: 5
1946	118 Serveis de dia: 1.874 Serveis de nit: 16	9 (8 diftèria; 1 tisi) Serveis de dia: 85 Serveis de nit: 6	- Curats: 112 - Sagramentats: 4 - Morts: 3
1947	115 Serveis de dia: 3.083 Serveis de nit: 569	6 (4 grip; 1 càncer; 1 tisi) Serveis de dia: 107 Serveis de nit: 6	- Curats: 111 - Sagramentats: 2 - Morts: 3
1948	190 Serveis de dia: 3.165 Serveis de nit: 178	42 (6 grip; 4 diftèria; 29 xarampió; 3 tisi) Serveis de dia: 620 Serveis de nit: 30	- Curats: 184 - Sagramentats: 4 - Morts: 4

ARXIUS CONSULTATS

Arxiu de les Germanes de la Caritat (AGC)

Arxiu Municipal de Manacor (AMM)

BIBLIOGRAFIA

CORTÉS, Santiago (2001). «L'Església de Manacor a principis del segle XX. Cronicó de l'Església de Manacor 1900-1925». A: *I Jornades d'Estudis Locals de Manacor: Manacor; cultura i territori*. Manacor: Ajuntament de Manacor, p. 341-356.

Crònica de los hechos mas notables ocurridos en esta Comunidad de Porto Cristo (1917-1936). AGC.

Crònica de los hechos ocurridos en esta casa de Porto Cristo. Año de 1936. (1936). AGC.

Crònica anys 1936-1949. Porto Cristo (1936-1949). AGC.

DURAN, Damià (1980). *Porto Cristo. Societat i cultura*. Manacor: Ajuntament de Manacor.

- FERRER, Tomeu (2005). *Vint dies de guerra*. Palma: Documenta Balear.
- GALLEGO, Gloria; CASTOR, Maria del Pilar [et al.] (2013). «Atenció d'infermeria de les Germanes de la Caritat de Sant Vicenç de Paul (GCSVP) a la població de Manacor». A: *VII Jornades d'Estudis Locals de Manacor: Manacor. Art i Societat*. Manacor: Ajuntament de Manacor, p. 279-292.
- MORATILLE, Joan [2013]. *Porto Cristo entre ahir i demà*. [Document inèdit]
- Perlas y Cuevas*, núm. 920 (16 agost 1996).
- ROSSELLÓ, Ramon; NADAL, Bernat (2002). *Manacor, l'església i la guerra civil*. Manacor: [R. Rosselló].
- TUGORES, ANTONI (2004). *El batle Antoni Amer "Garanya" 1882-1936: la història robada*. Palma: Documenta Balear.
- (2006). *La guerra civil a Manacor: la guerra a casa*. Palma: Documenta Balear.